

1875 de zile în căutarea dreptății

A luptat cinci ani pentru a i se face dreptate. Nicolae Ipate se afla în arest preventiv la Penitenciarul nr.13 din Chișinău când un ofițer de poliție i-a cerut să se transfere într-o altă celulă. Pentru că a refuzat să se conformeze solicitării și a cerut explicații de la administrația închisorii, bărbatul a fost lovit cu pumnii, cu bastonul de cauciuc și cu capul de perete.

Nicolae Ipate a fost împins cu forța în celula nr.121, unde s-a lovit de fereastră și a spart-o. În speranța că gardienii vor înceta să-l maltrateze și vor chema un medic, bărbatul a încercat să-și taie venele cu cioburile de sticlă. Totuși, el a fost în continuare supus relexorilor tratamente, iar ulterior reclamantul a fost dus la un psihiatru. Aceasta se întâmpla în luna mai 2006.

Nicolae Ipate afirmă că în repetate rânduri a solicitat să fie examinat de un medic și chiar a recurs la greva foamei. Însă, potrivit extrasului din fișa medicală de la Penitenciarul nr.13, „reclamantul a refuzat categoric de a fi examinat”. Abia peste o lună, a fost întocmit un alt raport medical, care statua că reclamantul avea șase tăieturi la mână.

Bărbatul s-a plâns procuraturii. Însă, instanțele naționale au refuzat să-i examineze plângerea, considerând-o nefondată. În fața instanței de la Strasbourg, Guvernul Moldovei a declarat că nu există probe care ar demonstra maltratarea.

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a constatat însă că actele de tortură au avut loc, considerând în unanimitate violarea articolului 3 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

La 21 iunie a.c., Curtea a dat reclamantului câștig de cauză, stabilind ca Guvernul să-i achite 15000 euro cu titlu de daune morale și 100 de euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Moldova încă nu s-a învățat să investigheze cazurile de tortură

Din 1998 și până în 2010 Guvernul R. Moldova a pierdut 216 de dosare la CEDO și a fost obligat să achite compensații în mărime de 12,8 milioane de euro.

Foto: simbol

Totodată, în anul 2010, numărul de cereri depuse la CEDO împotriva R. Moldova a scăzut cu 28 % față de anul 2009.

Conform statisticilor, 16% din hotărârile judecătorești împotriva Moldovei țin de Articolul 3 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului - Interzicerea torturii, care statuează că „nimeni nu poate fi supus torturii sau tratamentelor și pedepselor inumane sau degradante”. Din 1997 și până în 2010, Curtea a pronunțat 40 de hotărâri care vizează tortura în R. Moldova.

Executarea hotărârilor CEDO – un pas spre schimbare

„Cazul Ipate demonstrează încă o dată că în R. Moldova există în continuare problema investigării ineficiente a pretinselor maltratări”, ne spune Vitalie Zamă, avocat la asociația „Jurisții pentru drepturile omului”.

Vitalie Zamă este de părere că statul trebuie să întreprindă măsuri în favoarea reclamantului pentru a pune capăt încălcării și, unde este posibil, să elimine consecințele, iar, pe de altă parte, trebuie să întreprindă măsuri necesare pentru a preveni încălcări similare. „Prima obligație este, prin urmare, plata satisfacției echitabile, de regulă, o sumă de bani, pe care Curtea poate să le adjuce reclamantului și care acoperă, după caz, prejudiciul material

și moral și/sau costurile și cheltuielile. Plata acestor compensații este o obligație strictă, clar definită în hotărâre”, susține Vitalie Zamă.

În anumite circumstanțe, executarea hotărârii poate impune statului întreprinderea măsurilor individuale în privința reclamantului, cum ar fi redeschiderea procedurilor inechitabile, distrugerea informației acumulate cu încălcarea dreptului de confidențialitate sau revocarea deciziei emise în pofda riscului supunerii la tratament inuman în țara de destinație. De asemenea, pot fi impuse măsuri generale, cum ar fi revizuirea legislației, practicii judiciare, pentru a preveni noi încălcări.

Reformarea justiției va îmbunătăți situația

Valeriu Cațer, consultant pentru comunicare la Ministerul Justiției, a menționat că Ministerul Justiției întreprinde acțiuni complexe în vederea prevenirii și combaterii relexorilor tratamente și a torturii în raport cu persoanele aflate în custodia autorităților sau în detenție. „Subiectul este pe larg abordat în proiectul Strategiei de reformare în sectorul justiției, elaborat de minister și aprobat de Guvern, care urmează să fie examinat în Parlament. Documentul în cauză cuprinde un șir întreg de măsuri ce urmează a fi apli-

cate până în 2015, menite să înlesnească eliminarea practicilor restrictive de detenție și, în final, reabilitarea și reintegrarea deținuților în societate, după îspășirea pedepsei”, a mai spus Valeriu Cațer. Printre aceste măsuri se numără instruirea profesională corespunzătoare a colaboratorilor Departamentului Instituției Penitenciare în spiritul respectării drepturilor tuturor persoanelor private de libertate. „În ceea ce privește cazul Ipate, hotărârea CEDO care îl privește a devenit recent definitivă și executarea măsurilor de ordin general și individual se află în derulare”, a adăugat Valeriu Cațer.

Cetățenii învață să-și revendice drepturile

Potrivit serviciului de presă al Procuraturii Generale, la sfârșitul primului semestru 2011 procurorii aveau în procedură 89 de cauze penale privind cazurile de tortură, maltratare și aplicare a relexorilor tratamente. Procurorii au expediat în instanțele de judecată 16 cauze penale. În primul semestru al anului 2011, Secția combatere tortură a Procuraturii Generale a examinat 73 de petiții ale cetățenilor, 16 fiind admise.

Stela ROMAN

DICTIONAR JURIDIC

Tortură: infracțiunea de tortură a fost definită de Convenția ONU, semnată la 10.12.1984 la Instambul, Turcia, ca: „orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, de natură fizică sau psihică, în special, cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra unei terțe persoane sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane”.

Violență: poate fi fizică și psihică. Violența fizică se manifestă prin aplicarea forței fizice (lovire, împingere), violența psihică se manifestă prin amenințări, injurii. Aplicarea violenței în sine ei este o acțiune condamnabilă în orice situație, iar în dependență de circumstanțele de fapt, violența este o contravenție/infracțiune aparte, un element a unei altei infracțiuni sau circumstanță agravantă.

Ce este Mecanismul Național de Prevenire a Torturii? În iulie 2007, Parlamentul a modificat Legea cu privire la avocații parlamentari, instituind Mecanismul Național de Prevenire a Torturii în conformitate cu prevederile Protocolului Opțional al Convenției ONU împotriva torturii. Ulterior, Centrul pentru Drepturile Omului a creat un Consiliu consultativ, compus din 10 membri, pentru a acorda consultanță și asistență avocaților parlamentari în exercitarea atribuțiilor lor în prevenirea torturii. Mecanismul are un șir de atribuții, principala fiind inspectarea instituțiilor penitenciare, comisariatelor de poliție și locurilor de detenție din cadrul acestora, izolatoarelor de detenție provizorie, unităților militare, centrelor de plasament pentru imigranți sau al solicitanților de azil, instituțiilor care acordă asistență socială, medicală sau psihiatrică, școli speciale pentru minori cu deficiențe de comportament.

Pentru a sesiza Mecanismul Național pentru Prevenirea Torturii despre acte de tortură, tratamente inumane, crude și degradante, în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului activează „linia verde” la care cetățenii pot reclama cazuri de încălcare a drepturilor omului, apelând gratuit la numărul

0-8001-2222.

Plângerile pot fi expediate și prin poștă:

Republica Moldova, Chișinău, MD-2012, str. Sfatul Țării 16.

ÎNTREBARE: Cât timp o persoană poate fi reținută de către poliție?

RĂSPUNS: În conformitate cu prevederile art. 6 al Codului de Procedură Penală al RM, reținere este – măsură luată de organul competent de a priva de libertate o persoană pe un termen de până la 72 de ore.

Trebuie să mai cunoaștem că reținerea nu poate depăși 72 de ore sau 3 zile, iar dacă există temeiuri și necesitatea pentru ca persoana să fie reținută mai mult de 72 ore, ce în fapt deja este arest, atunci asupra arestului urmează să decidă un judecător. Reținerea minorului nu poate depăși 24 de ore. Fiecare trebuie să cunoască faptul că orice persoană reținută urmează să fie adusă cât mai curând posibil, din momentul reținerii, în fața judecătorului de instrucție pentru a fi examinată aplicarea arestului sau, după caz, eliberarea acesteia.

Dacă aveți și alte întrebări de ordin juridic sunați la 22 09 96

ÎNTREBARE: În cazul în care o persoană a fost reținută și bătută și nu a fost consultată de medic, iar după eliberare rănile nu mai sunt vizibile, de ce documente este nevoie pentru a reclama cazul de tortură?

RĂSPUNS: Dacă o persoană a fost reținută, iar cât s-a aflat în custodia organelor de drept a fost bătută de către reprezentanți ai statului (procuror și/sau polițist) sau altă persoană, în dependență de circumstanțele faptului și gravitatea leziunilor corporale aceasta se cataloghează drept tortură. În momentul în care persoana, care a ajuns în custodia poliției, nu avea leziuni corporale, era sănătoasă și se simțea bine, iar după ce a fost reținută/arestată i-au apărut leziuni corporale, s-a îmbolnăvit de anumite boli infecțioase incurabile (hepatită, tuberculoză, HIV, etc.) poate înainta plângere către Procuratura Generală, Secția combatere tortură.

În cazul unor boli infecțioase incurabile, se probează cu fișa medicală a persoanei. În cazul în care persoana a fost bătută la momentul reținerii iar când este eliberată nu mai sunt vizibile leziunile, oricum urmează să se adreseze la specialiști pentru a fixa anumite schimbări în fiziologia persoanei. Acțiunile de tortură nu lasă doar urme vizibile dar și urme invizibile, în unele cazuri acestea pot fi depistate și probate chiar și peste ani. Anume din aceste motive adresarea la un specialist medico legal este absolut necesară și cu cât mai curând se face acest lucru, cu atât sunt șanse mai mari ca făptuitorul să fie pedepsit.

De asemenea, este foarte important ca această persoană să se adreseze unui avocat care o va ajuta să întocmească o plângere penală. Concomitent, urmează să se adreseze medicului pentru a fixa sau a-i da îndreptări spre alți medici specialiști ce vor efectua anumite investigații, rezultatul cărora vor susține declarațiile făcute de persoana torturată. Nu există un set de documente prestabilit pentru a iniția o plângere pe un caz de tortură. Cel mai important este memorarea detaliilor și circumstanțelor exacte în care s-a produs actul de tortură, semnelor distinctive ale persoanelor care aplică tortura, pentru ca mai apoi să fie posibilă identificarea și probarea circumstanțelor de fapt.

ÎNTREBARE: Dacă în timpul arestului persoana a fost bătută și acum vrea să acționeze în judecată, unde se poate adresa să depună plângere?

RĂSPUNS: Trebuie explicat din start că tragearea la răspundere penală pentru acțiuni de tortură este la dispoziția și discreția procurorilor. Pentru ca procurorul să poată face anumite acțiuni pentru a apăra drepturile persoanei torturate, este nevoie ca procurorul să fie ori sesizat printr-o plângere, ori să se autosesezeze. În cazul în care se autosesezează, pentru a reuși identificarea persoanelor ce au efectuat sau admis acțiuni de tortură și tragerea lor la răspundere el trebuie să aibă susținerea persoanei torturate. Un caz ajunge să fie examinat în judecată doar dacă procurorul finalizează urmărirea penală reușind să adune suficiente probe pentru a înainta o învinuire pe caz de tortură.

În conformitate cu jurisprudența Curții Europene, simpla sesizare din partea unei persoane care afirmă că a fost sau este torturată este suficient pentru a porni o cauză penală, în cadrul căreia urmează să fie adunate probele care vor afirma sau infirma declarațiile persoanei torturate. Astfel, cel mai potrivit este ca plângerile pe tortură să fie trimise în adresa Procuraturii Generale, cu mențiunea Secția combatere tortură. Secția respectivă a fost instituită în urma evenimentelor din aprilie 2009.

